

АНТОНІС САМАРАКІС

ВИПАДОК ПІД НОВИЙ РІК

ОПОВІДАННЯ

Потім він пройшовся вулицею Еола до вулиці Золотих воріт.

«Пройшовся» — слово надто ідилічне щодо того вечора напередодні Нового року: на кожному кроці зіткнення з кимось із перехожих, попереду й позаду штовхання і тиснява...

На яскраво освітлених вогнями ілюмінації вулицях тисячі й тисячі афішців, теж яскраво освітлених, навантажених подарунками, з традиційним побажанням «Щасливого Нового року!» на устах. Ці три слова були всюди тієї ночі: лунали в повітрі, світилися у вітринах всіх крамниць.

Він минув вулицю Віші, де його мало не розчавив якийсь високий і гладкий чоловік, що тягнув на собі кілька тонн подарунків та власного тіла.

Пройшовши вулицею Еола, завітав до «Мільйона іграшок».

У «Мільйоні іграшок» було стільки люду, така метушня, що він на якусь мить зупинився й не наважувався рушити далі. Та ось людей ніби поменшало, і він ступив один крок...

— Прошу вас, панночко, — звернувся він до дуже молодої, вродливої і чорнявої продавщиці.

— Пані... — відповіла вона й усміхнулася.

— О, вибачте....

— Не велика помилка... Пусте! Я вас слухаю. Іграшки?

— Так, я хотів би кілька...

— Кілька?..

— Атож, кілька...

— Тобто скільки? Скільки у вас дітей?

Антоніс Самаракіс (нар. 1919 р.) — відомий грецький письменник, автор ряду новелістичних книжок та роману «Прорахунок» (див. «Всесвіт», 1979, № 7). Публіковане оповідання — із збірника «Я відмовляюся» (1961).

— П'ятеро.

— П'ятеро! Уже маєте п'ятеро дітей?

— Уже? Що означає «уже»? Я не думаю, що ви хочете сказати, ніби... ніби по мені не видно.

— О, саме так! Саме це я хочу сказати: по вас не видно. Такий молодий — і вже п'ятеро дітей!

— Молодий!.. — усміхнувся він, але його усмішка була сумовита.

Він нахилився до дівчини, мовби хотів довірити їй страшну таємницю.

— Мені аж сорок два! О ні, я не жартую. Сорок два!

— Ет, обліште... Ніколи не повірю. Я кажу те, що бачу на власні очі!

— Ну, якщо ви так наполягаєте...

— А зараз до іграшок. П'ятеро дітей, отже, й іграшок потрібно п'ять. Чи не так?

— Так...

— Чудово! Отже, починаймо. Номер один — хлопчик.

— Авжеж! Ви вгадали!

— Йому дванадцять...

— О, ви мене просто лякаєте!

— Не перебільшуйте. Отже, маємо умови задачі: хлопчик, дванадцять років...

Вона обвела поглядом іграшки на полиці праворуч.

— Я допоможу вам, — сказав він.

— Чом би й ні? Ви ж краще знаєте його вподобання.

— Онде автомобіль...

— Оцей?

— Ні. Інший. Праворуч від вас. Великий, червоний...

— Отой пожежний, з насосом?

— З насосом?

— Авжеж, із насосом. Для гасіння пожежі.

— Он як! І скільки ж це коштує?

— Швидкість — просто шалена, гуде, як справжній, миготить червоним світлом, викидає струмені води, коли зупиняється...

— Що ви кажете! Усе це...

— Не вірите? Прошу, подивіться самі!

Дівчина взяла пожежний автомобіль, завела його, поставила на прилавок, і він помчав з шаленою швидкістю, загудів, як справжній, замиготів червоним світлом...

— Добре! Дуже, дуже добре! — сказав чоловік і взяв іграшку в руки. — Не треба, мабуть, щоб він нас іще й оббризкав водою, — додав він і засміявся.

Засміялась і дівчина. Засміялися й інші покупці, що чекали своєї черги.

Оглядна жінка, що стояла праворуч, поправила черевика, який тиснув, і наступила йому на мозоль.

Він нічого не сказав їй, не обурився, бо був переддень Нового року, і він був дуже радий, що для першого подарунка вибрав такий чудовий пожежний автомобіль...

— Мені страшенно подобається, — сказав він.

— Тобто, й о м у страшенно сподобається, — виправила продавщиця. — Сподіваюся, так і буде. Як, кажете, його звуть?..

— Александрос.

— Александрос!

— Так. Александрос. Зверніть увагу, саме Александрос! Не Алекс чи ще там якось...

— Гаразд. З одним порішили...

— Порішили?!

— О, я бачу, вас дратує проста мова.

— Не дратує анітрохи. Але «порішили» — це вже занадто...

Дівчина засміялась й сказала:

— Перейдімо до другого. Хлопчик?

— І знову вгадали! Справді хлопчик, десяти років, звати Дімітріс.

— Чудово. Другий теж хлопчик...

— А що? Вам не подобається?

— Навпаки!

Нахилившись до нього, вона тихо сказала:

— Сьогодні саме три місяці, як ми одружилися, й тепер чекаємо... І знаєте кого? Атож, ми чекаємо хлопчика!

Вона повернулася до своїх іграшок. Показала йому зелено-жовтий танк.

— Він справжніший від справжнього. Його гармата повертається праворуч, ліворуч, угору, вниз. І...

— Ні, ні! — спинив він її. — Мої діти... Я не хочу, щоб мої діти вже тепер привчалися до війни. Не хочу, щоб вони воювали...

Дівчина подивилася на нього й не сказала нічого. Але в очах її майнула якась тінь, і на кілька секунд вони із ясно-карих стали темно-карими.

— А ось це? Як вам здається? — запитала вона, показуючи літак. І квапливо додала: — Він пасажирський!

Дівчина завела літака, й іграшка спочатку покотилася по прилавку, а тоді злетіла й почала кружляти...

— Гаразд! Хай буде літак, — сказав він і зловив іграшку на льоту.

Дівчина поклала літак поряд із пожежним автомобілем і сказала:

— Отже, з двома закінчили!

— Так... порішили!

— Ага, я вас зловила! Тепер це сказали ви.

— Ви не стомилися від мене? — запитав він.

— Стомилася? Що ви кажете! Та ми ж нарівню ділимо вашу радість. Справді, як подумаю, що на вас чекають удома п'ятеро... Переддень Нового року!.. П'ятеро дітей, цілих п'ятеро дітей! Широко розплющені оченята, відкриті серця...

— Перейдімо до третього.

— Знову хлопчик?

— О ні! Тепер ви програли. Тепер наша донечка. Єдина, Артемі!

— Років?

— Сім.

— Сім!.. Цього року вперше піде до школи...

— Так.

— Візьміть ось цю ляльку. Як вона вам з першого погляду? Звичайно ляльки, як і люди, бувають різні. Але гляньте, яку ляльку вибрала я для вашої малої Артемі, що йде цього року до першого класу.

Лялька почала ходити, закліпала віями, вклонилася, знову ступила кілька кроків і ще раз уклонилася...

— Я беру цю ляльку для Артемі! — голосно сказав він.

— Дуже рада, що вона вам сподобалася.

— А тепер близнята...

— Близнята?

— Авжеж. Ім по п'ять років.

— Як їх звуть?

— Ставрос і Леонідас.

— Ставрос і Леонідас, — повторила дівчина, щось вибираючи на полиці ліворуч.

— Погляньте, онде праворуч від вас... ота мавпа.

Вона кинула на нього сердитий погляд.

— Будьте ласкаві, стежте за своєю мовою!

— Не розумію... Що я такого сказав?

— «Ота мавпа»!

— Не розумію... Хіба то не мавпа?

— Ні, пане! То не якась мавпа! То мій шимпанзе!

— Он як? Перепрошую!

— Авжеж, то мій шимпанзе. Підійдіть ближче й подивіться на нього!

Дівчина взяла шимпанзе й посадила йому на плече. Мавпа схопила його за вухо й почала перекидатися...

Чоловік засміявся. Засміялась й дівчина. Засміялись інші.

— Хай буде й шимпанзе! Беру його для Ставроса.

— Лишається Леонідас. Що ж, йому візьміть оцю дзигу. Звичайний подарунок, скажете. Воно то так... І все ж таки! Дзига, яку ви бачите, не зовсім звичайна. Вона крутиться... вічно! З одного заводу обертається цілу чверть години!

Дівчина почала накручувати дзигу.

— Не треба! — спинив він її... — Мені дзига подобається, і я беру її, бо вірю вам.

— Дякую за добре слово!
— Отже, закінчили!
— Справді?
— Авжеж. П'ятеро дітей — п'ять подарунків.

— А для дружини?
— Іграшку? О ні! Найліпший подарунок для Анни — квіти. Візьму їй гвоздики. Червоні... червоногарячі гвоздики!
— Червоні гвоздики! Як тоді, коли...
— Так, як тоді, коли... коли ми покохали одне одного.

Зненацька дівчина урвала його:
— О, ви без обручки! Певне, коли ви далеко від дому, вона часом заважає... стає на перешкоді...

— Але ж від вас нічого не приховавши!

— Стережіться, буде вам непереливки, як ще раз побачу вас без обручки. Ваше щастя, що сьогодні такий день!

— Даю вам слово, що більше так не робитиму... в цьому році! — Дівчина засміялась, посварилася на нього олівцем, який тримала в руці, і виписала чек...

— Щасливого Нового року! — сказала вона.

— Щасливого Нового року й вам!

Він зупинив таксі. Поскладав пакунок з іграшками, сказав водієві адресу, тоді запалив сигарету, приспустив шибку й відкинувся на сидінні.

— Завтра Новий рік!.. — почав розмову водій, чоловік середніх літ в окулярах.

— Так... Новий рік, — відповів пасажир і поправив пакунок з лялькою. — Як ваші успіхи? — спитав водія.

— Ет, які успіхи! Цими днями ще с'як-так. А загалом — нічого втішного.

— Справді?

— Надто багато розвелось приватних машин. Псується народ через це. Потім ще й літаки. І вони прагнуть заробити. А до всього ще й автоінспекція, яка нібито має особисті рахунки з таксистами.

— Маєте рацію. Інспекція... Штрафують?

— Погане діло, що й казати. А нічні зміни? Цілу ніч сидиш за кермом.

— Багато років працюєте?

— Багато? «Багато» — це не те слово. У березні минає тридцять три роки!

— Ціле життя!

— Авжеж... Та було б здоров'я і мир.

— Так. І мир.

— Для дітей ото стільки іграшок?

— Для дітей.

— Скільки ж ви маєте?

— П'ятеро.

— Молодець!.. Хай будуть щасливі й здорові!

— Дякую.

— А в нас двоє. Хлопці, один служить на флоті. Другий... — Водій різко загальмував, бо побачив сигнал регулювальника.

— Біля площі Америки зупиніть, куплю квітів.

— Квітів? Додому?

— Так. Для дружини.

— Доїду до вулиці Тенеду й там почекаю вас. На площі стояти не можна.

— Гарзд... Я не баритимуся.

Він вийшов з машини, забіг до квіткової крамниці й попросив гвоздики, червоні гвоздики...

Повертаючись до таксі, побачив вітрину з винами, зайшов і купив сухого.

— А тепер додому, — сказав водієві.

— Додому! Як я вас розумію! З яким нетерпінням чекають на вас удома! І як прагнете ви скоріше бути з родиною!

На три-чотири хвилини запала мовчанка.

— Друга вулиця праворуч. Третій будинок праворуч. Особняк.

Таксі повернуло в бік вулиці Патісіон. Вийшовши з машини, він дістав ключі, відчинив зовнішні двері.

Узяв подарунки, увійшов у коридор...

Запалив світло в усьому домі. Ходив з кімнати до кімнати і вмикав світло. Геть усі лампочки. Дім наповнився світлом.

Увімкнув радіо на повну гучність. Дім наповнився звуками. Веселими звуками.

Поставив гвоздики, червоні гвоздики, в дві вазы — одну на стіл, другу на буфет. Дім наповнився червоними гвоздиками...

Узяв сім келихів, відкоркував пляшку, поналивав вина.

— Отак! Анна, я і п'ятеро дітей. Сім чоловік.

Завів пожежну машину, і та помчала по підлозі з шаленою швидкістю, загуділа, мов справжня, замиготіла червоним світлом.

Завів літака, який спочатку покотився по паркету, а тоді злетів і почав кружляти...

Завів ляльку, і вона почала ходити, закліпала очима, вклонилася...

Завів шимпанзе і посадив його собі на плече. Шимпанзе схопив його за вухо й почав перекидатися...

Завів дзигу, і та закрутилась, як ото крутяться дзиги...

— Власне, це не зовсім правда, — сказав він. — Так усе було б, якби не сталося те, що сталося... Нас було б сім. Анна, я і п'ятеро дітлахів. А тепер, звичайно, нас не сім. Тепер нас... один.

Він узяв келих, поцокався ним по черзі з усіма іншими келихами, голосно сказав: «Щасливого Нового року!» Його голос прозвучав якось дивно в безлюдній оселі. «Щасливого Нового року!» — повторив він ще голосніше. І більше не сказав нічого, нічого. Випив ковток вина, сам посеред великої кімнати, посеред великої ілюзії, посеред новорічних дарунків, які зробив сам собі; стояв посеред просторої кімнати, посеред великої ілюзії несамітності й пив цю ілюзію ковток за ковтком, як і вино; на столі й буфеті все стояли червоні гвоздики, пляшка вина та шість келихів; диктор радіо повідомляв, що Новий рік уже близько; ліворуч уже працював насос, праворуч усе кружляв літак і ходила лялька, на плечі в нього перекидався шимпанзе, навколо крутилася дзига, як ото крутяться дзиги; в усіх кімнатах світилися лампочки, в усьому домі було світло, але в його серці...

З грецької переклав
Олександр ПОНОМАРІВ
Заставка Наталі Голокозакової